

практика: 36. наук. праць за матеріалами методолог. семінару АПН України. – К.: Пед. Преса, 2006. – с. 36–40.

7. Милерян Е. А. Психология формирования общетрудовых политехнических учений / Е. А. Милерян – М., «Педагогика», 1973. – 300 с.

8. Рибалка В. В. Психологічна допомога особистості учня як суб'єкта профільного самовизначення / В. В. Рибалка // Профільне навчання: Теорія і практика: 36. наук. праць за матеріалами методолог. семінару АПН України. – К.: Пед.Преса, 2006. с.43–46.

9. Сидоренко О. Л. Профільна освіта і професійна орієнтація в школі взаємопов'язані складові соціалізації учнівської молоді / О. Л. Сидоренко // Профільне навчання: Теорія і практика: 36. наук. праць за матеріалами методолог. семінару АПН України. – К.: Пед. Преса, 2006. – с. 85–89.

10. Шпрангер Э. Основные идеальные типы индивидуальности: Психология личности / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтера, А. А. Пузыря. – М., 1982.

Сергеева Т. О.

Основні аспекти психологічної адаптації учнів 5-х класів

Особливості учнів даного віку диктують необхідність систематичного підходу до їх врахування під час навчального процесу, метою якого є не тільки навчити, а, перш за все, розвинути й виховати особистість. За тлумачним словником «особистість» - це персонна або індивідуум, носій неповторних, суто індивідуальних рис, даних, які відрізняють його від інших людей. У зовнішньому вияві – це колір очей і волосся, форма обличчя тощо. Кожна дитина – об'єкт замилювання й обожнювання, вона завжди любима, особлива і неповторна. Залюбки відвідує школу, рівно навчається. Чому ж при переході до 5-ого класу почасти починають відчувати труднощі, а інколи й кризу цього періоду?

Цьому є чимало причин, які зумовлені віковими особливостями учнів. По-перше, багато хто з них переживає так званий «синдром позбавлення мами», у даному разі – класовода, який один викладав усі шкільні предмети, добре знав можливості, здібності, рівень потенціалу кожного учня, проводив з ними дозвілля. При переході ж до 5-ого класу учень дещо «губиться» для різних учителів-предметників, вимоги яких теж різні, а часто й не виправдано завищені. Можливо тому, що викладають вони переважно у старших класах, а може недостатньо знайомі з навчальними програмами для початкової школи й не володіють методикою роботи з молодшими учнями. Тому вчителі-предметники повинні глибоко продумувати й ретельно добирати методи й форми початкової діяльності для п'ятикласників, які не будуть

суттєво відрізнятися від тих, що використовуватися у 1-4-х класах. Тобто, буде збережена певна «естафетність» у процесі навчання. В основному це гра, спостереження, бесіди, демонстрація та ілюстративність, що розвивають зорово-слухові та асоціативні функції школяра. Поступово можна застосовувати на уроках прийоми самостійного аналізування, творчого пошуку, досліджень невеликого обсягу та завдання проблемного характеру. Навчання повинно бути для п'ятикласників цікавим, пізнавальним, захоплюючим і розвиваючим. Не слід лише забувати, що з початком статевого дозрівання учні 5-х класів повільніше думають і діють, стають менш зібраними та уважними. Часто ми – дорослі – не розуміємо мотивації їхніх вчинків, не можемо пояснити причини роздратованості чи невдоволення – собою, друзями, вчителями, батьками, певною ситуацією.

Інколи учні цього віку не сприймають наших порад чи зауважень, ображаються на оцінку вчителя чи дію батьків, замикаються в собі. Це призводить до зниження їх життєвої активності та пізнавального інтересу, посилює втомлюваність і роздратованість, викликає певні відхилення у поведінці, а то й нервові зриви, породжує проблеми зі здоров'ям, сприяє зниженню рівня успішності у навчання. Слід негайно звернути увагу на ці «сигнали» й допомогти п'ятикласникам набутти впевненості в собі, сформуванню почуття особистісної значущості й під час уроку і при спілкуванні з однолітками. В.Сухомлинський радив: «Щоб навчити дитини поважати себе й інших, навчіться насамперед поважати її». Для цього треба намагатися зрозуміти їх внутрішній світ, стимулювати позитивні кроки у житті й створювати ситуацію успіху, спонукати до самостійності у вчинках, судженням і діях. З дітьми цього віку не слід поводитися, як з маленькими, вони вправі розраховувати визнання їх «дорослості», рівноправності.

Розмовляйте з ними, прислухайтесь до них, цікавтеся їх світовідчуттям і світосприйняттям. Тут на допомогу батькам і вчителям прийдуть душевні бесіди й відкриті діалоги на теми близькі учням; спільні питання та обговорення фільмів, книжок; пізнавальні ігри, побудова власних проектів на основі їхніх реальних і фантастичних мрій, розбір життєвих ситуацій. Нехай учні самі виявляють ініціативу, запропонують ідеї (а їх – безліч), запропонують своє розв'язання проблеми, дадуть навіть і помилкову, але власну оцінку події, вчинку і нам – дорослим. Не готуйте їх до життя, а живіть разом із ними вже сьогодні: ходіть у походи й на екскурсії, відвідайте виставки і театри, дивіться їх улюблені мультфільми, виконуйте корисну справу. У спільній діяльності п'ятикласникам значно легше буде подолати труднощі адаптації.

При цьому не слід забувати про їхню індивідуальність, риси характеру, особливості темпераменту тощо. У цьому сенсі для них будуть цікавими анкети «Розкажи про себе», «Світ моїх захоплень», також бесіди про шкільне життя й проведене дозвілля вдома з рідними людьми. Тут постає одне з головних завдань: встановити гармонію між школою і сім'єю, створити

унормативану систему вимог, вправ, обов'язків, раціонального використання часу. Допоможуть встановити ефективний режим дня батьки. Дитина не зазнає перевантажень, матиме змогу перепочити, набратися фізичних сил, відновитися емоційно й психологічно, буде і вдома, і в школі завжди спокійна, врівноважена, усміхнена й приязна.

Підтримайте учня, вчасно похваліть його за старання, бо кожен учень хоче бути неодмінно поміченим, прагне отримати схвалення друзів, однолітків, дорослих. Зацікавте предметом, враховуючи всі особливості розвитку учня-п'ятикласника:

- інтелектуальні;
- емоційно-психологічні;
- рефлексійно-поведінкові;
- естетичні;
- фізичні;
- вікові;
- індивідуально-наслідкові.

Знання всіх вікових особливостей п'ятикласників дозволить убезпечити їх від зайвих помилок і, головне, збережуть здоров'я. Адже за даними інституту педіатрії України п'ятикласників при неправильній організації їх життєдіяльності чекають наступні ризики:

- боязкість;
- переживання;
- стрес;
- збудження;
- роздратованість;
- нервові розлади.

Учні лякаються нового потоку інформації, збільшення обсягу домашніх завдань, іншої методики викладання. Збудження ж призводить до помилкового розуміння «свободи»: поведінка стає неконтрольованою, часто він не розуміє, що він не так зробив, чому отримав зауваження і як слід було зробити. Ці «як?», «чому?» і «навіщо?» він задає постійно і всім.

Не залиште питання учня без відповідей, не відмахуйтеся від його проблем, станьте йому другом і порадиником. Тоді кожен учень упевнено зробить крок на сходинку «5-ий клас», насправді ж, - на сходинку самопізнання і гармонійного розвитку.

Література

1. Ващенко Г.О. Загальні методи навчання, Г.О.Ващенко. – Українська видавнича спілка, 1997. – 102 с.
2. Венгер Л.А. психологічні питання підготовки дітей до навчання в школі / Л.А.Венгер. – К., 2000. – 289 с.
3. Кулагіна. – М., 1991. – 335 с.

4. Мухіна В.С. Дитяча психологія / В.С.Мухіна. – М., 1995. – 315 с.
5. Овчарова Р.В. Практична психологія в початковій школі – Р.В. Овчарова. – М., 1999. – 261 с.
6. Петровський А.В. Соціальна психологія колективу / А.В.Петровський, В.В.Шпалінський. – К., 2012. – 291 с.
7. Рогов Н.І. Настільна книга практичного психолога / Н.І.Рогов. – М., 1999. – 214 с.

Федьків С. М.

Використання виховного потенціалу мовленнєвого етикету на уроках іноземної мови учнями молодших класів

Поняття «іноземна мова», як і мова взагалі, - складне і багатоаспектне. Мова як така характеризується трьома різними об'єктивно існуючими аспектами: *лінгвістичним, психологічним і соціальним*. Соціальний аспект мови реалізується в контексті соціальних контактів людини. Людина вдається до мови лише тоді, коли виникає потреба осягнути якусь немовну мету – щось з'ясувати, чогось домогтися, когось переконати, тощо. У цьому разі мовленнєві дії не є самостійними і власної мети не мають, вони лише обслуговують немовну діяльність. Ця функція мови називається *комунікативною*.

Взаємодіючи з навколишнім світом, стикаючись з масою нових об'єктів – предметів, процесів, явищ, вчинків тощо, людина постійно опиняється перед потребою відповісти на суттєве для себе питання: як до цього ставитись? Виховання розпочинається з відповіді на це питання і дуже важливим є те, з якого джерела вона братиме цю відповідь та якою вона буде.

Саме тут схрещуються два впливи, протистоять дві групи факторів – ті, що йдуть від самої людини і ті, що надходять ззовні, з боку соціального оточення.

Процес виховання вписується у загальну структуру навчально-виховного процесу. У цьому простежуються етапи одержання знань, переходу до діяльності, багаторазового повторення актів і, як результат, формування переконань і навичок. Стає очевидним, що цей процес може бути ефективним, якщо «всією логікою навчально-виховного процесу, характером і методом навчання учень ставиться у положення діяльного суб'єкта пізнання, праці і спілкування» [6,58]

Для успішної реалізації освітньо-розвивального потенціалу іноземної мови у початковій школі необхідно сприяти тому, щоб процес залучення